

Το έννομο αγαθό ως βασική έννοια του ποινικού δικαίου

Ιωάννης Μανωλεδάκης, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1998

Επιμέλεια: Παναγιώτα Παναγοπούλου, Ζετής φοιτήτρια Νομικής Σχολής
ΔΠΘ, μέλος του Εργαστηρίου Εγκληματολογικών Επιστημών

Ο συγγραφέας Ιωάννης Μανωλεδάκης

- Επίκουρος καθηγητής Ποινικού Δικαίου στη Νομική Σχολή ΑΠΘ (1973-1978)
- Τακτικός καθηγητής στη Νομική σχολή ΑΠΘ (1978-2004)
- Επισκέπτης καθηγητής στη Νομική Σχολή ΔΠΘ (1974-1977)
- Δικηγόρος Θεσσαλονίκης (1963-1995) και επίτιμος δικηγόρος (1995-2011)

- Αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας Αθηνών (2003-2011)

- Δίδαξε Ποινικό Δίκαιο, Φιλοσοφία του Δικαίου και Εισαγωγή στην Επιστήμη του Δικαίου

- Απεβίωσε στις 26 Ιουνίου 2011

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΡΓΟΥ

ΜΕΡΟΣ Α (Γενικό)

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ

1. Τιμωρητική και φιλελεύθερη λειτουργία του ποινικού δικαίου
 - 1.1. Δομικά στοιχεία και ιστορικότητα της τυποποίησης του «ποινικού φαινομένου»
 - 1.2. Ολοκληρωτικό και φιλελεύθερο ποινικό δίκαιο
 - 1.3. Το έννομο αγαθό ως (μόνο) αντικείμενο προστασίας στο φιλελεύθερο προσανατολισμού ποινικό δίκαιο
2. Προσπάθειες εννοιολογικού προσδιορισμού του εννόμου αγαθού
 - 2.1. Διαμάχη για την έννοια του εννόμου αγαθού
 - 2.2. Κριτική προσέγγιση της τυποποίησης του «ποινικού φαινομένου» μέσω του εννόμου αγαθού
 - 2.3. Η διαλεκτική σύλληψη του εννόμου αγαθού
3. Η λειτουργία του εννόμου αγαθού στο ποινικό σύστημα
 - 3.1. Το έννομο αγαθό και οι κανόνες του ποινικού δικαίου
 - 3.2. Το έννομο αγαθό και ο προσδιορισμός του αδίκου και της ενοχής
 - 3.3. Το έννομο αγαθό και η «μέτρηση» του εγκλήματος

ΜΕΡΟΣ Β (Ειδικό)

ΤΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΕΝΝΟΜΑ ΑΓΑΘΑ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ

1. Γενικές και εισαγωγικές παρατηρήσεις
 - 1.1. Βασικές κατευθύνσεις του ελληνικού ποινικού δικαίου στην προστασία των εννόμων αγαθών
 - 1.2. Τα σταθερά αυτονόητα αντικείμενα δραστικής προστασίας (Πολίτευμα, επικράτεια, υπαλληλοστρατιωτικός μηχανισμός)
 - 1.3. «Ανθρώπινη αξιοπρέπεια»: νέο έννομο αγαθό ή όριο στην άσκηση εξουσίας
2. Τα πρόσωπα και οι ιδιότητές τους ως έννομα αγαθά
 - 2.1. Ο άνθρωπος και οι φυσικές ιδιότητές του ως «κύρια» αγαθά
 - 2.2. Οι φυσικές ιδιότητες του ανθρώπου ως «βοηθητικά» αγαθά
 - 2.3. Οι κοινωνικές ιδιότητες του ανθρώπου ως «βοηθητικά» αγαθά
3. Τα πράγματα και οι ιδιότητές τους ως έννομα αγαθά
 - 3.1. Τα πράγματα και οι ιδιότητές τους ως «κύρια» αγαθά
 - 3.2. Τα πράγματα και οι ιδιότητές τους ως «βοηθητικά» αγαθά
 - 3.3. Πράγματα κοινόχρηστα ως «βοηθητικά» αγαθά

ΜΕΡΟΣ Α (ΓΕΝΙΚΟ)
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ

1. ΤΙΜΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

1.1.1. Δομικά στοιχεία και ιστορικότητα του «ποινικού φαινομένου»

Έννοια «ποινικού φαινομένου»

- μορφή της κοινωνικής παθολογίας, που έγκειται στην **προσβολή** βασικών στοιχείων (αγαθών) της κοινωνικής ζωής από τους ίδιους τους ανθρώπους και στην **αντίδραση** στην προσβολή αυτή από τους φορείς των αγαθών που προσβλήθηκαν και από την κυρίαρχη δύναμη.
- Εγγενές χαρακτηριστικό του κοινωνικού ανταγωνισμού

Δομικά στοιχεία «ποινικού φαινομένου» σε λογική ακολουθία:

1. ύπαρξη βασικών στοιχείων (αγαθών) σε ανταγωνιστική κατάσταση
2. προσβολή τους
3. αντίδραση στην προσβολή

Η αντίδραση προϋποθέτει την προσβολή και αυτή την ύπαρξη σε ανταγωνιστική κατάσταση

Ιστορικά: προσβολή \longrightarrow ανυπακοή, ύβρις

➤ Η αντίδραση στην προσβολή διέπεται από κοινωνικό αυτοματισμό

1.1.2. Η τυποποίηση του «ποινικού φαινομένου» και η διαλεκτική φύση της-η «τιμωρητική εκτροπή»

- Πρωτόγονες μορφές κοινωνίας: το «ποινικό φαινόμενο» διέπεται από αντανακλαστικό αυτοματισμό

❖ Με την οργάνωση της κοινωνίας αρχίζει η στοιχειώδης βαθμιαία ρύθμιση του «ποινικού φαινομένου»

Αρχέγονες τυποποιήσεις «ποινικού φαινομένου»:

1. **Ιστορία των πρωτοπλάστων**: η τιμωρία ήρθε μετά την προσβολή και ήταν επιεικέστερη από αυτήν που είχε προσδιοριστεί. **Το «δέντρο της γνώσης» αποτέλεσε το πρώτο έννομο αγαθό στη σκέψη των ανθρώπων!**

≠

Μύθος του Προμηθέα: η τιμωρία ως ένα ατυποποίητο «ποινικό φαινόμενο»

Αρχέγονες τυποποιήσεις «ποινικού φαινομένου»:

2. δέκα εντολές
3. «ταμπού» των πρωτόγονων κοινωνιών

❖ Πληρέστερη τυποποίηση: Κώδικας του Χαμουραμί (≈ 1827 π.Χ)

Διφυής χαρακτήρας τυποποίησης του «ποινικού φαινομένου»:

1. τιμωρητική λειτουργία
2. φιλελεύθερη λειτουργία

❖ Το φιλελεύθερο κράτος οφείλει να έχει φιλελεύθερο ποινικό δίκαιο!

Κατά την τυποποίηση του «ποινικού φαινομένου» η υπερέχουσα κοινωνική εξουσία καταχράται την τιμωρητική της δυνατότητα:

1. Τυποποίηση ως εγκλημάτων πράξεων που δεν θίγουν κανέναν, αλλά αποτελούν παραβάσεις κανόνων διοικητικής φύσεως
2. Τυποποίηση ως εγκλημάτων πράξεων που δεν βλάπτουν ούτε θέτουν σε κίνδυνο κανέναν, αλλά ενοχλούν ορισμένους και την εξουσία (τιμώρηση του φρονήματος και άδικο της συμπεριφοράς)

Συμπέρασμα: τιμωρητική και φιλελεύθερη λειτουργία συνυπάρχουν «παραπληρωματικά». Ό,τι προστίθεται στη μία, αφαιρείται από την άλλη και ό,τι ενισχύει τη μία, αποδυναμώνει την άλλη.

1.1.3. Η τυποποίηση του «ποινικού φαινομένου» στο σύγχρονο ελληνικό δίκαιο

- Πρώτος ποινικός κώδικας: «Απάνθισμα των Εγκληματικών» της 17^{ης} Απριλίου 1823 —————> **αμαρτήματα** και όχι εγκλήματα (5 από τα 9 μέλη της επιτροπής ήταν κληρικοί)
- «Ποινικός Νόμος» του αντιβασιλέα Georg Ludwig von Maurer (1834-1950).
 - Υπεροχή του τιμωρητικού έναντι του φιλελεύθερου χαρακτήρα
 - Αόριστες έννοιες στην περιγραφή των αξιόποινων πράξεων
- **Ποινικός κώδικας του 1950**
 - Περιορισμός της έκτασης των αξιόποινων εννοιών
 - Έννοια εγκλήματος με παράλειψη
 - Περιορισμός στο άδικο της πράξης
 - Το έννομο αγαθό ως αντικείμενο της αξιόποινης προσβολής

1.2. Ολοκληρωτικό και φιλελεύθερο ποινικό δίκαιο

1.2.1. Το ποινικό δίκαιο, αντανάκλαση και εργαλείο του κοινωνικού συστήματος

Η άσκηση της κρατικής εξουσίας είναι αναπόσπαστα δεμένη με την ποινική καταστολή, η οποία αποτελεί το ισχυρότερο όπλο για τον εξαναγκασμό των ανθρώπων σε συμμόρφωση.

- Τιμωρητική: λειτουργία υπέρ της εξουσίας = ενισχύεται και διευρύνεται η ποινική καταστολή
- Φιλελεύθερη: λειτουργία υπέρ του πολίτη = εξασφαλίζεται ένας ελεύθερος χώρος δράσης των πολιτών

Σε κάθε κοινωνικό σύστημα δρουν δομικά 2 αντίρροπες δυνάμεις:

1. Απόλυτη συνοχή και ομοιομορφία του κοινωνικού συνόλου: συντηρητική ροπή
2. Ελευθερία και πολυμορφία: φιλελεύθερη ροπή

ΟΡΘΟΤΕΡΟ: να γίνεται λόγος για ποινικό δίκαιο ολοκληρωτικών ή τιμωρητικών τάσεων και ροπών ή για ολοκληρωτικές ή τιμωρητικές ρυθμίσεις ενός ποινικού δικαίου.

Απόλυτα τιμωρητικό ή απόλυτα φιλελεύθερο ποινικό σύστημα δεν νοείται!

1.2.2. Χαρακτηριστικά ενός κατεξοχήν ολοκληρωτικού τιμωρητικού ποινικού δικαίου

Κυρίαρχη ιδεολογία: καθοδηγεί τη συμπεριφορά προς την επιθυμητή Κατεύθυνση ———→ αρνητική έννοια

1. Ασάφεια αντικειμένου προστασίας
2. Ασαφής και αόριστη διατύπωση της προστατευόμενης αξίας στον τίτλο ενός άρθρου ή ενός κεφαλαίου

Τιμωρητική εκτροπή

Στο χώρο της ποινής:

- ανελαστικές ποινές (θανατική ποινή και ισόβια κάθειρξη)
- ποινές αόριστης διάρκειας
- εξευτελιστικές ποινές (π.χ διαπόμπευση)
- ποινές δυσανάλογα αυστηρές με την προσβολή

1.2.3. Χαρακτηριστικά ενός κατεξοχήν φιλελεύθερου ποινικού δικαίου

Το ποινικό δίκαιο οφείλει να είναι **πολυφωνικό** και όχι μονολιθικό.

❖ Να προστατεύει τα πολλά «όμοια» και «ισότιμα» που ελεύθερα διακινούνται στον κοινωνικό χώρο, καθώς και τα πολλά «όμοια» που με συγκεκριμένη ιδιότητά τους διευκολύνουν και εξασφαλίζουν αυτή τη διακίνηση.

Αφετηρία: η εμπειρικά εξατομικευμένη προσβολή προσώπων και πραγμάτων

- Απαγόρευση αξιολογικών και αόριστων εννοιών
- Τιμώρηση της απόπειρας μόνο στην περίπτωση που ο συγκεκριμένος κίνδυνος είναι εμπειρικά διαπιστωμένο αποτέλεσμα
- Πράξη και παράλειψη δεν εξισώνονται

1.3. Το έννομο αγαθό ως (μόνο) αντικείμενο προστασίας στο φιλελεύθερο προσανατολισμού ποινικό δίκαιο

1.3.1. Το φιλελεύθερο «αίτημα» και το έννομο αγαθό

Έννοια «εννόμου αγαθού»:

❖ Τα πολλά «όμοια» και «ισότιμα» πρόσωπα και πράγματα που ελεύθερα διακινούνται στο σύγχρονου τύπου, φιλελεύθερου προσανατολισμού κοινωνικό χώρο, καθώς και τα πρόσωπα ή πράγματα που με συγκεκριμένη ιδιότητά τους διευκολύνουν αυτή τη διακίνηση

Προσοχή! Όχι αφηρημένες αρχές, ιδεώδη ή ιδεολογικές γενικές κατασκευές του φαντασιακού χώρου —————> ενίσχυση ολοκληρωτικής τάσης

Λογικό αίτημα φιλελεύθερης κοινωνίας: αναγνώριση των εννόμων αγαθών ως του μόνου αντικειμένου αξιόποινης προσβολής και αντίστοιχης ποινικής προστασίας.

1.3.2. Το έννομο αγαθό ως κριτήριο ελέγχου της (φιλελεύθερης) τυποποίησης του «ποινικού φαινομένου»

«nullum crimen nulla poena sine lege»: ολοκληρωτική τυποποίηση του ποινικού φαινομένου

Έννομο αγαθό: αναμφισβήτητο κριτήριο υπέρ της ελευθερίας

Πώς θα εξασφαλιστεί:

- μη νόθευση και αλλοίωση του περιεχομένου του
- μη αναγνώριση, παράλληλα προς το έννομο αγαθό, άλλων μεγεθών προστασίας
- συνταγματική κατοχύρωση μοναδικότητας

1.3.3. Η συνταγματική κατοχύρωση των φιλελεύθερων αρχών του ποινικού δικαίου στη χώρα μας

Ποινικός κώδικας: κατεξοχήν φιλελεύθερος προσανατολισμός
Ειδικοί ποινικοί νόμοι: στοιχεία τιμωρητικής εκτροπής

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΡΧΕΣ

1. «πρωταρχία του δικαίου»: η τυποποίηση του «ποινικού φαινομένου» δεσμεύεται από το Σύνταγμα και τις επικυρωμένες διεθνείς συμβάσεις
2. «απαγόρευση τιμώρησης του φρονήματος»: περιορισμός της ποινικής καταστολής μόνο στις πράξεις των ανθρώπων
πρόβλημα: τιμώρηση του φρονήματος χωρίς αυτό να εκδηλώνεται σε πράξη είναι αδιανόητη.

πράξη= εκδήλωση προς άλλους (πράξη προς έτερον)

3. «αρχή της αναγκαιότητας και της αναλογίας της ποινής»: η ποινή πρέπει να χρησιμοποιείται ως **έσχατο μέσο** για την προστασία των βασικών στοιχείων- όρων της κοινωνικής ζωής και **μόνο** γι' αυτήν.

2. ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΕΝΝΟΜΟΥ ΑΓΑΘΟΥ

2.1. Διαμάχη για την έννοια του εννόμου αγαθού

2.1.1. Αμφισβήτηση της λειτουργικότητας του εννόμου αγαθού

❖ Έννοια «εννόμου αγαθού»

❖ Εύρημα της γερμανικής ποινικής θεωρίας του 19^{ου} αί.

❖ Προσπάθεια ένταξης του εννόμου αγαθού στην κατηγορία αγαθό από τον Γεώργιο Συλίκο («Η υλικότητα των εννόμων αγαθών στο ποινικό δίκαιο», Αθήνα, 1996)

1. Ανδρουλάκης: το έννομο αγαθό δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα απλό όνομα, με το οποίο χαρακτηρίζεται το θετικό μέγεθος που πλήττεται από το έγκλημα —→ μη ορθή άποψη

- παραβλέπει την τιμωρητική εκτροπή

2. Ακραία θετικιστική θέση: ο ποινικός νομοθέτης μπορεί να ορίσει ο,τιδήποτε ως έγκλημα και ό,τι πλήττεται από αυτό το «ο,τιδήποτε» θα φέρει το απλό όνομα του εννόμου αγαθού.

Κριτική: αβάσιμες και οι 2 απόψεις

2.1.2. Θετικιστικές προσεγγίσεις της έννοιας του εννόμου αγαθού και εκλογίκευση της ποινικής καταστολής

- **Ludwig v. Feuerbach:** ταύτιση εννόμων αγαθών με τα δικαιώματα (μη ορθή)
 - Έγκλημα είναι ό,τι προσβάλλει τα δικαιώματα ενός άλλου.
- **Karl Binding:** η ανυπακοή στον κανόνα είναι το μέγεθος προσβολής, που επισύρει ως κοινωνική αντίδραση την ποινή, ενώ τα έννομα αγαθά συνιστούν το περιεχόμενο της προσβολής και το πραγματικό αντίκρισμα του νομικού κανόνα.
- **Franz v. Liszt:** το αντικείμενο προστασίας του ποινικού δικαίου δεν κατασκευάζεται κατά την τυποποίηση του «ποινικού φαινομένου», αλλά προϋπάρχει ως βασικός όρος της οργανωμένης κοινωνίας. Το ποινικό δίκαιο έχει ως σκοπό να προστατεύσει αυτό το προϋπάρχον βασικό κοινωνικό μέγεθος.
 - Η λογική σειρά είναι: «κοινωνικό αγαθό-τυποποίηση προσβολής του-ποινή».
- ❖ **Ο Liszt αντικαθιστά το «δικαίωμα» της θεωρίας του Feuerbach με το «ανθρώπινο συμφέρον».**

2.1.3. Ύλη ή ιδέα; Υλικότητα και εξαϋλωση του εννόμου αγαθού

- Σπουδαία η διατριβή του Γεωργίου Συλίκου («Η υλικότητα των εννόμων αγαθών στο ποινικό δίκαιο»)
- **Richard Honig:** ταυτίζει το «έννομο αγαθό» με την «έννομη αξία». Σκοπός των ποινικών κανόνων είναι η προστασία των αξιών της κοινότητας, το περιεχόμενο των οποίων προσδιορίζεται από τη «λαϊκή συνείδηση».
- **Hans Welzel:** αντικείμενο προστασίας του ποινικού δικαίου δεν είναι μόνο τα έννομα αγαθά, αλλά, κυρίως, οι «κοινωνικοηθικές αξίες». Η προσβολή τους δεν συνάγεται μέσα από κάποια μεταβολή του εμπειρικού κόσμου, αλλά τεκμαίρεται από μόνη τη συμπεριφορά του ανθρώπου.
- **Hans-Heinrich Jescheck:** το έννομο αγαθό δεν είναι αισθητό αντικείμενο του πραγματικού κόσμου, αλλά αφηρημένη αξία του κοινωνικού συστήματος που προστατεύεται από το δίκαιο.
- **Eberhard Schmidhäuser:** εξαϋλωμένη σύλληψη του εννόμου αγαθού.
 - «αξίωση σεβασμού του αγαθού»
 - «αντικείμενο του εννόμου αγαθού»
 - «αντικείμενο της πράξης»

2.2. Κριτική προσέγγιση της τυποποίησης του «ποινικού φαινομένου»
μέσω του εννόμου αγαθού

2.2.1. Κριτική αποτίμηση της θεωρητικής διαμάχης

- **Ο νομικός θετικισμός ερμηνεύει το δικαιοσύνη, δεν ενδιαφέρεται να το αλλάξει!**

Κριτικά άγωνα προσέγγιση του εννόμου αγαθού ως προς τη δυνατότητά του να αποτελέσει κριτήριο ελέγχου της τυποποίησης του «ποινικού φαινομένου»:

1. Θεώρηση του εννόμου αγαθού ως κατασκευής του ποινικού δικαίου, που υποστασιακά δημιουργείται από το νομοθέτη
2. Θεώρηση του εννόμου αγαθού ως εξαϋλωμένης αξίας
3. Θεώρηση ως διαφορετικών, διακρινόμενων μεταξύ τους εννοιών, του εννόμου αγαθού ως αντικειμένου προστασίας του ποινικού νομοθέτη και του υλικού αντικειμένου της πράξης

2.2.2. Προσπάθειες για μια ρεαλιστική και κριτική προσέγγιση του εννόμου αγαθού και της τυποποίησης του «ποινικού φαινομένου»

- **Herbert Jäger:** προθετικός και φιλελεύθερος χαρακτήρας των εννόμων αγαθών. (η πιο άρτια και γόνιμη κριτική προσέγγιση της έννοιας των εννόμων αγαθών, σύμφωνα με τον συγγραφέα)
- **Claus Roxin:** αντικείμενο της ποινικής προστασίας οι συγκεκριμένες καταστάσεις που συνιστούν προϋποθέσεις για την ανθρώπινη συνύπαρξη, αποκλείοντας την εκπλήρωση μεταφυσικών στόχων ή την ηθική βελτίωση του ατόμου
- **Hans-Joachim Rudolphi:** οι λειτουργικές ενότητες μέσω των οποίων αναπαράγεται η κοινωνία αποτελούν τα «έννομα αγαθά»
- **Διονύσιος Σπινέλλης:** τα έννομα αγαθά αποτελούν λειτουργικές ενότητες που συνδέουν ορισμένες καταστάσεις με τον άνθρωπο ή την ανθρώπινη κοινότητα και ανταποκρίνονται σε αξίες, άμεσα ή έμμεσα σχετιζόμενες με τις βασικές αξίες που κατοχυρώνει το Σύνταγμα.
- **Michael Marx:** τα αγαθά είναι αντικείμενα που χρειάζεται ο άνθρωπος για την ελεύθερη αυτοπραγμάτωσή του. Υπέρτατη αξία ο άνθρωπος ως αυτοσκοπός.
- **Winfried Hassemer:** θεωρίες για το έννομο αγαθό :
 - «εμμένουσες στο σύστημα»
 - «κριτικές του συστήματος»

ΠΟΙΝΗ: το οξύτατο μέσο καταστολής που διαθέτει η εξουσία

2.2.3. Κριτικές παρατηρήσεις στην κριτική προσέγγιση

Δύο θεωρητικές προσεγγίσεις για το έννομο αγαθό:

1. ενδοσυστηματική
 2. κριτική
- ❖ Η έννοια «έννομο αγαθό» αποτελείται από το κοινωνικό, εμπειρικό, πραγματικό μέγεθος (αγαθό) και την τυποποίηση ως προστατευόμενου μεγέθους (έννομο)
 - ❖ Αν κάτι δεν τυποποιείται ως «έννομο αγαθό» έχει πάψει πια να είναι αγαθό για τον συγκεκριμένο κοινωνικό χώρο
 - ❖ Σε περίπτωση τυποποίησης «ψευτοαγαθού» ή έλλειψης αγαθού, δεν νοείται ερμηνεία με βάση το ανύπαρκτο έννομο αγαθό

2.3. Η διαλεκτική σύλληψη του εννόμου αγαθού

2.3.1. Το υλικό περιεχόμενο των εννόμων αγαθών-ορισμός τους

- Υλικότητα εννόμου αγαθού
- **Johann Michael Franz Birnbaum:** το αγαθό και όχι το δικαίωμα είναι το αντικείμενο προσβολής της αξιόποινης πράξης

Το αντικείμενο της ποινικής προστασίας δεν μπορεί να εξαϋλώνεται.

❖ Βασικά στοιχεία της κοινωνικής ζωής: πρόσωπα και πράγματα

Τα πρόσωπα είναι το επίκεντρο του ποινικού συστήματος, ενώ τα πράγματα διακινούνται μέσω των προσώπων.

2.3.2. Η διαλεκτική ολοκλήρωση της έννοιας «έννομο αγαθό»

Τρία στάδια κατά τη διαλεκτική πορεία του εννόμου αγαθού

1. (εμπειρική) ατομικότητα
2. (συγκεκριμένη) μερικότητα ή ειδικότητα
3. (αφηρημένη) καθολικότητα ή γενικότητα

αδιάσπαστη ενότητα

Το ατομικό μετέχει στο καθολικό μέσω του ειδικού. Το καθολικό εξατομικεύεται και προσδιορίζεται μέσω του ειδικού στο ατομικό.

- ❖ Κάθε έννομο αγαθό έχει κατά λογική αναγκαιότητα και γένος και είδος και υλικό αντικείμενο

Συνεπώς:

Το έννομο αγαθό είναι: α) **αντικείμενο προστασίας** στην αφηρημένη καθολικότητά του, β) **αντικείμενο προσβολής** στη συγκεκριμένη μερικότητά του, γ) **υλικό αντικείμενο της πράξης** στην εμπειρική του ατομικότητα.

2.3.3. Διαλεκτική σχέση «είναι» και «δέοντος». Αξιολόγηση των εννόμων αγαθών και φορέας τους

- **Αδιαμφισβήτητη διαλεκτική σχέση κοινωνίας και δικαίου**

Το «είναι» αποτυπώνεται αφηρημένα στη σκέψη του νομοθέτη και μεταβάλλεται σε «δέον», το οποίο επιστρέφει πάλι στην κοινωνία διαμορφώνοντας το «είναι», στο οποίο συνίσταται η κοινωνική πραγματικότητα.

- Ο άνθρωπος συνδέεται με το έννομο αγαθό με το συμφέρον για τη διατήρησή του.
- Τα έννομα αγαθά σημασιολογούνται από αυτούς που έχουν συμφέρον στη διατήρηση του είδους τους.

Άρα: «αξία-συμφέρον-σημασία»

«γένος-είδος-υλικό αντικείμενο εννόμων αγαθών»

Φορέας εννόμου αγαθού: πρόσωπο που έχει άμεσο συμφέρον στη διατήρηση του εννόμου αγαθού στη συγκεκριμένη μερικότητά του

- **Προσωποπαγή**
- **Πραγματοπαγή**
- **Κύρια**
- **Βοηθητικά**

3. Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΝΝΟΜΟΥ ΑΓΑΘΟΥ ΣΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

3.1. Το έννομο αγαθό και οι κανόνες του ποινικού δικαίου

3.1.1. Η προστασία των εννόμων αγαθών στους διάφορους ποινικούς κανόνες

- ❖ Από την ανάγνωση του κυρωτικού κανόνα πρέπει να μπορεί να διαγνωσθεί το έννομο αγαθό που προστατεύεται
- Ειδικοί ποινικοί νόμοι: δύσκολο εγχείρημα- προσπάθεια «εφεύρεσης» αγαθών
- Ποινικός κώδικας: ευκολότερη διάγνωση, όμως απαιτείται προσοχή
 - α) επιλογή εγκλημάτων για τη διάρθρωση κεφαλαίων με βάση το υποκείμενο τέλεσης της πράξης (π.χ εγκλήματα σχετικά με την υπηρεσία)
 - β) κεφάλαια με εγκλήματα που δεν προσβάλλουν όλα το ίδιο αγαθό (π.χ εγκλήματα σχετικά με την απονομή της δικαιοσύνης)
 - γ) εισαγωγή σε κεφάλαιο μεμονομένων διατάξεων, που δεν προστατεύουν έννομο αγαθό, προκειμένου να νομιμοποιηθεί η τιμωρητική εκτροπή (π.χ άρθ. 384^α ΠΚ- έχει καταργηθεί)
 - δ) τίτλοι κεφαλαίων, που αναφέρονται απλώς σε ανεπιθύμητη συμπεριφορά (π.χ εγκλήματα κατά των ηθών, «επαιτεία και αλητεία»-έχει καταργηθεί)
 - ε) εγκλήματα διάσπαρτα σε διάφορα κεφάλαια του ΠΚ, τα οποία προσβάλλουν το ίδιο έννομο αγαθό (π.χ εγκλήματα κατά του εννόμου αγαθού της ανηλικότητας)

3.1.2. Η έκταση της τυποποιημένης προστασίας των εννόμων αγαθών- «αλλοδαπά» αγαθά- «οικουμενικά αγαθά»

□ Κρατική τυποποίηση του «ποινικού φαινομένου»

- ✓ προστασία όλων των εννόμων αγαθών, που είναι εντός των ορίων του ελληνικού κράτους. Για τα εκτός ορίων ισχύουν ορισμένες προϋποθέσεις: άρθ. 6, 7, 8 περ. ζ' «νόμισμα» (έχει μεταφερθεί στην η') και «υπόμνημα».
- ✓ σε κάθε περίπτωση προστατεύονται το πολίτευμα και η ελληνική επικράτεια

Διάκριση εννόμων αγαθών:

- ημεδαπά
- αλλοδαπά
- κοινά
- (οικουμενικά)

3.1.3. Το έννομο αγαθό ως ερμηνευτική πυξίδα των ποινικών κανόνων

- Γνήσια εγκλήματα: ενδοσυστηματική λειτουργία της έννοιας του εννόμου αγαθού (de lege lata)
- Τιμωρητικές εκτροπές: εξωσυστηματική λειτουργία της έννοιας του εννόμου αγαθού (de lege ferenda)

Ενδοσυστηματική και εξωσυστηματική + φυσιολογική τυποποίηση του «ποινικού φαινομένου» και τιμωρητική εκτροπή: συνυπάρχουν

Αποκλίσεις του τυποποιημένου «ποινικού φαινομένου»:

1. Απόπειρα
2. Συμμετοχή

3.2. Το έννομο αγαθό και ο προσδιορισμός του αδίκου και της ενοχής

3.2.1. Η προσβολή του εννόμου αγαθού ως περιεχόμενο του αδίκου χαρακτήρα της πράξης

- **Άδικο:** η αποδοκιμασία της πράξης από την έννομη τάξη
- **Καταλογισμός:** η αποδοκιμασία της βούλησης του δράστη
- ✓ Αποδοκιμάζεται το αποτέλεσμα, που προσβάλλει το έννομο αγαθό και μεταβάλλει υλικά τον εξωτερικό κόσμο
- **Αποτέλεσμα:** η μεταβολή του υλικού εξωτερικού κόσμου με ανθρώπινη πράξη
- **Πράξη:** η κοινωνική εκδήλωση του ανθρώπου, που μεταβάλλει τον εξωτερικό κόσμο
- **Εκδήλωση:** εξωτερίκευση της βούλησης στον εξωτερικό κόσμο με ελεγχόμενη μυϊκή κίνηση

3.2.2. Η στάθμιση των εννόμων αγαθών και η άρση του αδίκου

- Τα έννομα αγαθά προστατεύονται σχετικά. Η παρεχόμενη προστασία τους υποχωρεί, προκειμένου να λυθεί η σύγκρουση υπέρ του σημαντικότερου ή υπέρ εκείνου που αναίτια ενεπλάκη. Για άλλα έννομα αγαθά δημιουργούνται συνθήκες «επικίνδυνης ζωής».
- Προσβολή εννόμου αγαθού —————> αρχικά άδικη πράξη

Δικαιολόγηση προσβολής και άρση του αδίκου:

1. Γενική σχετικότητα της προστασίας των εννόμων αγαθών απέναντι στα «σταθερά αυτονόητα αντικείμενα δραστικής προστασίας» (πολίτευμα και επικράτεια)- συνθήκες επικίνδυνης ζωής
2. Ειδική σχετικότητα της προστασίας ορισμένων εννόμων αγαθών- συνθήκες επικίνδυνης ζωής
3. Άμυνα
4. Κατάσταση ανάγκης

3.3. Το έννομο αγαθό και η «μέτρηση» του εγκλήματος

3.3.1. Η «μονάδα» εννόμου αγαθού

- Στο Ειδικό μέρος του ΠΚ καταγράφονται 22 έννομα αγαθά

Πώς μετριοούνται τα έννομα αγαθά;

- ✓ Προσδιορισμός μονάδας: ποσότητα και ομοιότητα.

ΌΜΩΣ: ετερότητα εννόμων αγαθών = δεν μετριοούνται

Απώλεια μοναδικότητας εννόμων αγαθών → αναγωγή σε μετρήσιμο μέγεθος: μερικότητα εννόμων αγαθών. Μετατροπή ετερότητας σε ενότητα.

Και πάλι προσβάλλονται παράλληλα και ταυτόχρονα πολλές φορές, γιατί εξατομικεύεται η μερικότητά τους σε πολλά υλικά αντικείμενα ταυτόχρονα → συνδρομή καθολικότητας (maximum: γένος του αγαθού) και ατομικότητας (minimum: περιορισμός εννόμου αγαθού στα ενσώματα αντικείμενα)

ΣΥΝΕΠΩΣ: «μονάδα εννόμου αγαθού» είναι η συγκεκριμένη μερικότητα ενός αγαθού σε μία δυνατότητα προσβολής της, που εξατομικεύεται τουλάχιστον σε ένα υλικό αντικείμενο.

3.3.2. Η «μέτρηση» του εγκλήματος- Συρροή εγκλημάτων

- Η μέτρηση του εγκλήματος ακολουθεί τη μέτρηση των εννόμων αγαθών
 - Βασικός παράγοντας: ο δράστης (η ποινή επιβάλλεται κατά δράστη και όχι κατά εγκληματική μονάδα)
 - Μπορεί να μετρηθεί το πραγματικό έγκλημα
- ❖ **Συρροή:** η μέτρηση των εγκλημάτων που τέλεσε ένας άνθρωπος σε δεδομένο χρόνο
1. Αληθινή και φαινομενική συρροή
 2. Κατ'ιδέαν ή πραγματική
 3. Απλή ή αναγκαστική (για την αληθινή κατ'ιδέαν)
 4. Ομοειδής ή ετεροειδής

3.3.3. Η «μέτρηση» της διακινδύνευσης των εννόμων αγαθών- Ο κοινός κίνδυνος

- Βλάβη: διαπιστώνεται με σύγκριση του υλικού αντικειμένου πριν και μετά την προσβολή
 - Διακινδύνευση: α) εντοπισμός περιγυρου πριν και μετά την προσβολή, για να κριθεί αν υπήρξε δυσμενής μεταβολή από τη συγκεκριμένη πράξη β) κρίνεται αν οι όροι βλάβης που προστέθηκαν στον περίγυρο μπορούσαν να προκαλέσουν άμεση βλάβη, όταν θα επερχόταν ο τελικός όρος.
1. Συγκεκριμένη διακινδύνευση
 2. Αφηρημένη διακινδύνευση
 3. Δυνητική διακινδύνευση
- } γενική ή ειδική διακινδύνευση

«κοινός κίνδυνος»: από την ανάπτυξη των φυσικών δυνάμεων εξαιτίας συγκεκριμένης πράξης δεν μπορεί να προσδιοριστεί εκ των προτέρων ποιο έννομο αγαθό, από τον αόριστο αριθμό μονάδων εννόμου αγαθού, που λογικά εμπλέκονται σε αυτόν, θα βλαφθεί τελικά

ΜΕΡΟΣ Β (ΕΙΔΙΚΟ)

ΤΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΕΝΝΟΜΑ ΑΓΑΘΑ
ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ

1. ΓΕΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1.1. Βασικές κατευθύνσεις του ελληνικού ποινικού δικαίου στην προστασία των εννόμων αγαθών

1.1.1. Η προστατευτική για τα έννομα αγαθά φιλοσοφία του Ποινικού Κώδικα

- Συνύπαρξη φιλελευθερισμού και κρατισμού = νόθος φιλελευθερισμός!
- **Ρήτρα «χρηστών ηθών»:** αναγκαίος όρος για τη συναίνεση του παθόντος που αίρει τον άδικο χαρακτήρα
- ✓ Κρατικά αγαθά: ευνοϊκότερη προστατευτική μεταχείριση σε σχέση με τα ατομικά (ανελαστικές ποινές-θανατική ποινή και ισόβια κάθειρξη) ≠ προσωπική ελευθερία

1.1.2. Αποκλίσεις του Ποινικού Κώδικα από τον φιλελεύθερο προσανατολισμό

1. Κύριο μέγεθος προστασίας: τα ήθη

- **19^ο κεφάλαιο του πΠΚ** (Εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής)
- Π.χ βιασμός (336 ΠΚ), ασέλγεια με κατάχρηση εξουσίας (343 ΠΚ), αποπλάνηση παιδιών (339 ΠΚ), αιμομιξία και ασέλγεια μεταξύ συγγενών (345, 346 ΠΚ) κλπ.
- «ψευτοεγκλήματα»: π.χ απατηλή επίτευξη συνουσίας (341 ΠΚ- έχει καταργηθεί), εκμετάλλευση πόρνης (350 ΠΚ-έχει καταργηθεί)

2. Άλλο μέγεθος προστασίας: το θείον ή θρησκευτικό συναίσθημα (άρθ.198, 199 ΠΚ-έχουν καταργηθεί) \longrightarrow αόριστη έννοια, δεν αποτελεί έννομο αγαθό

3. Τρίτο μέγεθος προστασίας: το «κοινό αίσθημα» (άρθ. 384^A ΠΚ-έχει καταργηθεί)

4. Άσκηση ανεπιθύμητου επαγγέλματος

5. Η απρόσφορη απόπειρα ως αξιόποιο μέγεθος

1.1.3. «Τιμωρητική εκτροπή» στους ειδικούς ποινικούς νόμους

- Υπαγωγή στην κατηγορία του εγκλήματος πράξεων, οι οποίες δεν βλάπτουν, ούτε θέτουν σε κίνδυνο συγκεκριμένο έννομο αγαθό.

Περιπτώσεις:

1. Παραβάσεις της διοικητικής νομοθεσίας με θέσπιση «λευκών ποινικών νόμων»: α) εκτενείς με πολλά άρθρα, όπου ένα άρθρο τους υπό τον τίτλο «ποινικές κυρώσεις» τυποποιεί την ποινή για όλα ή ορισμένα προηγούμενα, β) στον κυρωτικό κανόνα υπάρχει η πρόβλεψη της ποινής σε περιπτώσεις παραβάσεων οιοδήποτε σχετικού με το περιεχόμενο κανόνα δικαίου που θα εκδοθεί στο μέλλον, γ) η ποινική κύρωση παραπέμπει στην ποινή του 458 ΠΚ (έχει καταργηθεί)
 2. Αντιμετώπιση με ειδικό ποινικό νόμο ενός μείζονος κοινωνικού προβλήματος
- **Προσπάθειες περιστολής «τιμωρητικής εκτροπής»:**
 - Αθανάσιος Κανελλόπουλος (1991): κατάργηση ειδικών ποινικών νόμων ως ποινικών, εκείνων που επεκτείνουν την ποινική καταστολή σε παραβάσεις απλώς της διοικητικής νομοθεσίας
 - Γεώργιος Κουβελάκης (1994): τροποποίηση 458 ΠΚ, ώστε να προβλέπει διοικητική κύρωση και όχι ποινή

1.2. Τα σταθερά αυτονόητα αντικείμενα δραστηκής προστασίας

1.2.1. Το πολίτευμα του κράτους

- Έχουν υποστηριχθεί διάφορες εκδοχές για τον προσδιορισμό του πολιτεύματος.
- ✓ Πιο εύστοχοι, σύμφωνα με τον συγγραφέα, οι όροι: «πολιτική υπόσταση του κράτους», «συνταγματική τάξη» και «συνταγματική εξουσία της χώρας»
- Το κράτος δεν μπορεί να θεωρηθεί έννομο αγαθό, είναι μοναδικό και δεν ανήκει στα πολλά «όμοια» και «ισότιμα», που διακινούνται ελεύθερα στον κοινωνικό χώρο. Αν ανήκει σε αυτά ➡ οικονομικό μέγεθος
- Το κράτος εξατομικεύεται στα πρόσωπα που ασκούν άμεση εξουσία κατά το Σύνταγμα και υλοποιούν το πολίτευμα

!!! ΔΕΝ ΝΟΕΙΤΑΙ μεταβολή του πολιτεύματος, ούτε κατάλυση ή αλλοίωση ή διαρκής ή πρόσκαιρη αδρανοποίηση του δημοκρατικού πολιτεύματος, χωρίς να περάσει από την προσβολή συγκεκριμένων προσώπων, που έχουν την συνταγματική ιδιότητα να εξατομικεύουν το κράτος στην εμπειρική- υλική κοινωνική πραγματικότητα

1.2.2. Η επικράτεια

- Έχουν υποστηριχθεί διάφοροι όροι για τον προσδιορισμό της επικράτειας
- ✓ Ο συγγραφέας υποστηρίζει ως πληρέστερο τη «*διεθνή υπόσταση του κράτους*»
- «*Η υπόσταση του κράτους*» **συγκεκριμενοποιείται** στα οριοθετημένα και διεθνώς αναγνωρισμένα σύνορα που το περιβάλλουν και **εξατομικεύεται** στο έδαφος, εντός του οποίου ασκείται η κρατική εξουσία
- ❖ Ο Αδάμ Παπαδαμάκης («Προσβολές κατά της διεθνούς κρατικής υπόστασης», Θεσσαλονίκη, 1995) κατατάσσει ορθολογιστικά τα σχετικά εγκλήματα σε: α) προσβολές της ακεραιότητας της χώρας, β) προσβολές της διεθνούς ειρήνης της, γ) προσβολές της αμυντικής θωράκισής της και δ) προσβολές των κρατικών απορρήτων
- ❖ Παρόλο που συνιστούν εγκλήματα αφηρημένης διακινδύνευσης, η προσβολή τους απειλείται με βαρύτερες ποινές (θανατική ποινή, ισόβια κάθειρξη) —————> έντονος συμβολικός χαρακτήρας

1.2.3. Ο υπαλληλοστρατιωτικός μηχανισμός του κράτους

- Μονοπώλιο του καταναγκασμού εντός του κράτους
- **Τι περιλαμβάνει:**
 1. Τον στρατό και τον εξοπλισμό του
 2. Ιεραρχικά διαμορφωμένες υπηρεσίες (δημόσιες υπηρεσίες), μόνο ως μηχανισμό επιβολής της κρατικής θέλησης και όχι ως μέσο εξυπηρέτησης των εννόμων αγαθών
- Η «πολιτειακή εξουσία» προστατεύεται στο 5^ο κεφάλαιο του ΠΚ (δεν αποτελεί κατ'ακριβολογία έννομο αγαθό)
- Η «υπηρεσία» προστατεύεται στο 12^ο κεφάλαιο του ΠΚ

Στον υπαλληλοστρατιωτικό μηχανισμό ανήκει και το δικαστικό σώμα.

Η «απονομή της δικαιοσύνης» αποτελεί σύνθεση περισσότερων αγαθών:

1. **Δικαστής:** όργανο επιβολής και εγγυητής της ελευθερίας των πολιτών
2. **Δικαστήριο:** τόπος επιβολής της κρατικής εξουσίας και πεδίο ελεύθερης διακίνησης των πολιτών για την προστασία των εννόμων αγαθών τους
3. **Δικαστικά έγγραφα:** γραπτά κείμενα, που αποδεικνύουν γεγονότα για τη διακίνηση προσώπων και πραγμάτων και συνιστούν το έννομο αγαθό «υπόμνημα»

1.3. «Ανθρώπινη αξιοπρέπεια»: νέο έννομο αγαθό ή όριο στην άσκηση εξουσίας;

1.3.1. Η «ανθρώπινη αξιοπρέπεια»: νέα έννοια στο δίκαιο

- Πρώτη εμφάνιση: Γερμανία, μετά την κατάλυση του ναζιστικού κράτους
- **Ελλάδα**: μετά την πτώση της δικτατορίας

❖ Έννοια «*ανθρώπινης αξιοπρέπειας*»: απόδοση στον άνθρωπο της αξίας που του αρμόζει ως υποκειμένου της Ιστορίας και μη χρησιμοποίησή του ως αντικειμένου για την εξυπηρέτηση σκοπιμοτήτων

1.3.2. «Ανθρώπινη αξιοπρέπεια» και έννομα αγαθά

- Δεν αποτελεί ούτε πρόσωπο, ούτε ιδιότητα. Η «ανθρώπινη αξιοπρέπεια» δεν εξατομικεύεται στον «αξιοπρεπή άνθρωπο».
- Σε αντίθεση με την «τιμή», είναι εντελώς όμοια για όλους τους ανθρώπους, δεν εξαρτάται από την προσωπική τους θέληση να την αποκτήσουν και η προσβολή της είναι ίδια για όλους.

❖ Η «ανθρώπινη αξιοπρέπεια» εξατομικεύεται όταν προσβληθεί

«Ανθρώπινη αξιοπρέπεια» >, < ή = «ανθρώπινη ζωή» ;;;

δεν αποτελούν αντικείμενο σύγκρισης

1.3.3. «Ανθρώπινη αξιοπρέπεια» και θεμελιώδη δικαιώματα

- Αντιστοιχία «ανθρώπινης αξιοπρέπειας» προς το δικαίωμα

ΩΣΤΟΣΟ: Βασικές διαφορές με τα θεμελιώδη δικαιώματα

1. Επιβεβαιώνεται στον εμπειρικό κόσμο μόνο όταν προσβληθεί
2. Αναγνωρίζεται ως απόλυτο μέγεθος, με αίτημα τον καθολικό σεβασμό της

2. ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΟΙ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥΣ ΩΣ ΕΝΝΟΜΑ ΑΓΑΘΑ

2.1. Ο άνθρωπος και οι φυσικές ιδιότητές του ως «κύρια» αγαθά

2.1.1. Ο άνθρωπος- η ανθρώπινη ζωή

- **Κύριο έννομο αγαθό**: ο άνθρωπος
- Προστατεύεται από προσβολές που αφανίζουν την ύπαρξή του: όχι απόλυτη προστασία

□ Ο άνθρωπος επιλέγει να ζει επικίνδυνα

➔ όχι ουσιαστική ελευθερία (αυτοπροσβολή ή συναίνεση στην προσβολή)

«Ανθρώπινη ζωή»:

- Έναρξη: εμφάνιση του ανθρώπου στον εξωτερικό κόσμο ως αυτοτελούς όντος
- Λήξη: εγκεφαλικός θάνατος

Προϋπόθεση για την ύπαρξη «ανθρώπου»:

- Βασικά μορφικά χαρακτηριστικά του ανθρώπου, έστω και αν δεν είναι αρτιμελής

2.1.2 Ο αυτοβούλως κινούμενος άνθρωπος- η προσωπική ελευθερία

- **Κύριο έννομο αγαθό μαζί με την ανθρώπινη ζωή**

«Προσωπική ελευθερία»: φυσική ιδιότητα του ανθρώπου να *κινείται αυτόβουλα στον εξωτερικό χώρο που τον περιβάλλει, να αυτοπροσδιορίζεται και να διαθέτει ελεύθερα τον εαυτό του.*

□ Ίση προσωπική ελευθερία για όλους, όχι μόνο νομικά, αλλά και κοινωνικά

1. **Ενεργητική ελευθερία**: α) αυτόβουλη κίνηση του ανθρώπου στον εξωτερικό χώρο που τον περιβάλλει, β) αυτόβουλη ενέργεια του ανθρώπου στον εξωτερικό χώρο και γ) αυτοδιάθεση και αυτοπροσδιορισμός (π.χ παράνομη κατακράτηση-325 ΠΚ, παράνομη βία-330 ΠΚ, κλπ)
2. **Παθητική ελευθερία**: α) δυνατότητα του ανθρώπου να αναγνωρίζεται ως ελεύθερος και να προστατεύεται ο ίδιος και τα αγαθά του από την πολιτεία, β) δυνατότητα του ανθρώπου να αναγνωρίζεται ως ελεύθερος μέσα στον κοινωνικό χώρο από τους άλλους και γ) δυνατότητα του ανθρώπου να εξουσιάζει ένα συγκεκριμένο χώρο για να διαμένει και να διαφυλάττει τα αγαθά του (π.χ αρπαγή-322 ΠΚ, αυτοδικία-331 ΠΚ, παραβίαση οικιακού ασύλου-241 ΠΚ, κλπ)

2.1.3. Ο άνθρωπος που επικοινωνεί- η ανθρώπινη επικοινωνία

- **Δι-ατομικό έννομο αγαθό:** προϋποθέτει την ύπαρξη του ίδιου αγαθού στους άλλους ανθρώπους
- Συνταγματική κατοχύρωση (άρθ. 10, 11, 12, 13, 14, 19 και 23)
 1. Απόρρητο επικοινωνίας υπαλλήλων (άρθ. 248-250 ΠΚ-έχουν καταργηθεί) και ιδιωτών (άρθ. 370 και 370^A ΠΚ)
 2. Διατάραξη συνεδριάσεων σωματείων, συλλόγων, ιδρυμάτων, κομμάτων κλπ (197 ΠΚ-έχει καταργηθεί)
 3. Παρακώλυση συγκοινωνιών (292 ΠΚ)
- ❖ Περίπτωση ιδιωτικής συσκευής και ατομικής χρήσης τηλεφωνικής σύνδεσης: η επενέργεια του δράστη σε αυτά συνιστά μέσο τέλεσης της προσβολής της «επικοινωνίας», de lege lata προσβολή υλικού αντικειμένου

2.2. Φυσικές ιδιότητες του ανθρώπου ως «βοηθητικά» αγαθά

2.2.1. Το λειτουργικά άρτιο σώμα του ανθρώπου- η σωματική λειτουργική ακεραιότητα

- Προϋποτίθεται ένα λειτουργικά άρτιο σώμα
- ❖ Η «σωματική ακεραιότητα» και η «υγεία» αποτελούν ένα έννομο αγαθό
- 1. «Υγεία»: αν βλάπτεται η σωματική ακεραιότητα-υγεία χωρίς επενέργεια στο σώμα
- 2. «Σώμα»: αν υπάρχει επενέργεια πάνω σε αυτό

ΠΡΟΣΟΧΗ: Σκέτο το σώμα δεν νοείται

- Προσωποπαγές και ελαστικό έννομο αγαθό
- Η «σωματική λειτουργική ακεραιότητα» αρχίζει και τελειώνει με το έννομο αγαθό της ανθρώπινης ζωής.
- *Συγκεκριμενοποιείται* στη φυσική ιδιότητα του σώματος κάθε ανθρώπου και *εξατομικεύεται* στο λειτουργικά άρτιο σώμα

2.2.2. Το παιδί- η ανηλικότητα

- **«Ανηλικότητα»:** η φυσική ιδιότητα ανάπτυξης του ανθρώπου στην αρχική φάση της ζωής του

- Φορέας της: το «παιδί»

Η «φυσική ανηλικότητα» αρχίζει με τη γέννηση του ανθρώπου και τελειώνει με τη λήξη της εφηβείας.

❖ Με τη ριζική μεταρρύθμιση του 1983, το Οικογενειακό Δίκαιο απέκτησε παιδοκεντρικό χαρακτήρα. Ο ΠΚ δεν έχει εναρμονιστεί.

- De lege ferenda προτάσεις αναμόρφωσης διατάξεων του ΠΚ
- Σκόπιμη η υποδιαίρεση του αγαθού της ανηλικότητας σε παιδική και εφηβική ηλικία

2.2.3. Το έμβρυο- προστάδιο της ανθρώπινης ζωής

- Αυτοτελές έννομο αγαθό (304-305 ΠΚ-έχει καταργηθεί, σήμερα: 304 και 304^A ΠΚ)

Φορέας εννόμου αγαθού

1. Η γυναικά
2. Ο άνδρας
3. Το κοινωνικό σύνολο; (Απορρίπτεται)
4. Το ίδιο το έμβρυο; (Απορρίπτεται)

Πότε αρχίζει να υπάρχει έμβρυο;

- Με την εμφύτευση του γονιμοποιημένου ωαρίου στη γυναικεία μήτρα
- ❖ Το «έμβρυο» φέρει εγγενώς στοιχεία τόσο του γυναικείου όσο και του αντρικού σώματος και αποτελεί φυσική προέκταση και των δύο.

2.3. Κοινωνικές ιδιότητες του ανθρώπου ως «βοηθητικά» αγαθά

2.3.1. Η κοινωνική παράσταση του ανθρώπου-η τιμή

- Αφηρημένη έννοια
- Προσωποπαγές και ελαστικό αγαθό
- Έντονος κοινωνικός χαρακτήρας

Η «τιμή» είναι ισάξιο μέγεθος για όλους τους ανθρώπους ανεξάρτητα από την καλή ή κακή γνώμη που έχουν οι άλλοι για τον καθένα.

Πότε προσβάλλεται η «τιμή»;

Όταν, χωρίς τη θέληση του φορέα της, η κοινωνική του παράσταση ως ατόμου-μέλους της κοινωνίας *μεταβάλλεται* ή *μειώνεται*.

1. **Μεταβολή:** στην εξωτερική εικόνα του ανθρώπου προστίθεται ή αφαιρείται κάτι, έτσι ώστε αυτή να διαφοροποιείται από εκείνη που επέλεξε το αυτοπροσδιοριζόμενο άτομο
2. **Μείωση:** απόδοση χαρακτηρισμού στο άτομο, με το οποίο τίθεται σε υποδεέστερη κατηγορία ή θέση και παύει να είναι ισότιμο με τα άλλα άτομα του κοινωνικού χώρου (εξύβριση, δυσφήμιση, δημοσίευση φωτογραφιών)

❖ Τα νομικά πρόσωπα δεν έχουν «τιμή»

2.3.2. Ο άνθρωπος- σύζυγος και ο άνθρωπος-μέλος οικογένειας- ο γάμος και η οικογένεια

- Ο «γάμος» και η «οικογένεια» προστατεύονται στο 20^ο κεφάλαιο του Ειδικού μέρους ΠΚ
- Συνταγματική κατοχύρωση (21 παρ.1)

❖ Ριζική αλλαγή στις κοινωνικές δομές και επαναπροσδιορισμός του θεσμού

Συνεπώς:

1. Ο γάμος δεν μπορεί να συνιστά έννομο αγαθό, αφού δεν αποτελεί σταθερό κανόνα για όλους τους ανθρώπους
2. Η ελεύθερη ένωση μπορεί να αναφέρεται και σε άτομα του ιδίου φύλου
3. Από την ελεύθερη ένωση μπορεί να γεννηθούν παιδιά (ανάγκη για αυξημένη προστασία των παιδιών «εκτός γάμου»)
4. Η αναγωγή της ανηλικότητας σε έννομο αγαθό (de lege ferenda) θα απορροφήσει την παρεχόμενη προστασία στο έννομο αγαθό της «οικογένειας»
5. «Παιδοκεντρική» οικογένεια, ωστόσο παραμένουν αναχρονιστικές διατάξεις(εξουσία επί του ανηλίκου)

2.3.3. Ο άνθρωπος- υπηρέτης του κοινωνικού συνόλου- ο υπάλληλος

Βασικά χαρακτηριστικά «υπαλλήλου»:

1. Απόκτηση ιδιότητας με ειδικό τρόπο, που προσδιορίζεται στο νόμο
2. Προορισμός της ιδιότητας είναι η εξυπηρέτηση της ελεύθερης και ισότιμης διακίνησης των εννόμων αγαθών μέσα στον κοινωνικό χώρο. Ο «υπάλληλος» είναι υπηρέτης του κοινωνικού συνόλου \neq υπαλληλοστρατιωτικός μηχανισμός
3. Αδέκαστος και δίκαιος

Εγκλήματα κατά του εν λόγω εννόμου αγαθού:

- Δωροδοκία (235-238 ΠΚ)
- Απεργία (247 ΠΚ-έχει καταργηθεί)
- Αποσιώπηση λόγου εξαιρέσεως (254 ΠΚ)
- Αθέμιτη συμμετοχή (255 ΠΚ)
- Παράβαση καθήκοντος (259 ΠΚ)

γνήσια εγκλήματα
σχετικά με την
υπηρεσία

3. ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥΣ ΩΣ ΕΝΝΟΜΑ ΑΓΑΘΑ

3.1. Πράγματα και ιδιότητές τους ως «κύρια» αγαθά

3.1.1. Το περιβάλλον (φυσικό και πολιτιστικό)

Περιβάλλον: ποιοτική έκφραση της ανθρώπινης διαβίωσης

- Κύριο και αυτοτελές, διαχρονικό και πρωτογενές έννομο αγαθό
- Συνταγματική κατοχύρωση (άρθ. 24)

1. Φυσικό περιβάλλον: εκφράζεται στα επιμέρους οικοσυστήματα και εξατομικεύεται στα ορισμένα στοιχεία αυτών των οικοσυστημάτων
2. Πολιτιστικό περιβάλλον: επιμερίζεται στα μνημεία του ανθρώπινου πολιτισμού και εξατομικεύεται σε κάθε συγκεκριμένο στοιχείο ενός μνημείου

3.1.2. Τα πράγματα «που ανήκουν»- η ιδιοκτησία και η περιουσία

- **«Ιδιοκτησία»:** το πράγμα που ανήκει σε συγκεκριμένο πρόσωπο
 - ✓ Συνταγματική κατοχύρωση (άρθ. 17 παρ. 1)
 - ✓ Ελαστικό έννομο αγαθό
 - ✓ Δεν συμπίπτει με την «πνευματική ιδιοκτησία»
 - ✓ Επιμερίζεται και συγκεκριμενοποιείται σε κάθε επιμέρους ιδιοκτησία και εξατομικεύεται σε κάθε πράγμα που ανήκει σε ορισμένο πρόσωπο σε δεδομένη χρονική στιγμή

- **«Περιουσία»:** η συνολική χρηματική αξία των υλικών αγαθών, που ανήκουν σύμφωνα με το νόμο σε ένα πρόσωπο, όταν από τα δικαιώματά του αφαιρεθούν οι υποχρεώσεις

3.1.3. Τα διακινούμενα προϊόντα

- Ανταλλαγή πλεονάσματος μεταξύ ανθρώπινων ομάδων με διαφορετικού είδους πλεονάσματα και διαφορετικές ακάλυπτες ανάγκες —————> δημιουργία εμπορίου
- Δεν έχουν αυτοτελή χώρο προστασίας στον ΠΚ
 1. 279 ΠΚ: δηλητηρίαση τροφίμων και καταναλωτικών αγαθών
 2. 281 ΠΚ: νοθεία τροφίμων
 3. Αγορανομικός Κώδικας (ν.δ. 136/1946)
 4. 287 ΠΚ-έχει καταργηθεί: παραβίαση συμβάσεων προμήθειας

3.2. Πράγματα και ιδιότητές τους ως «βοηθητικά» αγαθά

3.2.1. Το νόμισμα

«Νόμισμα»: πράγμα που αποτελεί μέτρο αξίας

○ Στερεότυπο υπόμνημα

ΠΡΟΣΟΧΗ: Έννομο αγαθό είναι το γνήσιο «νόμισμα που κυκλοφορεί»

✓ Προστατεύεται ως αυτοτελές έννομο αγαθό στο 9^ο κεφάλαιο του ΠΚ

 η παραχάραξη του συνιστά έγκλημα διακινδύνευσης

3.2.2. Τα υπομνήματα

- Τα «υπομνήματα» είναι γνήσια έγγραφα, προορισμένα να αποδείξουν γεγονός με έννομες συνέπειες
- Έννομο αγαθό: «δημόσια πίστη στο υπόμνημα» ή «ασφάλεια των αποδείξεων» (ιδεοκρατούμενη νομική σκέψη)
 - ✓ το ίδιο το «υπόμνημα»
- Προστατεύονται στο 10^ο κεφάλαιο του ΠΚ
- Τυποποιημένες προσβολές του «υπομνήματος» ως αυτοτελούς εννόμου αγαθού:
 - Υλική πλαστογραφία
 - Διανοητική πλαστογραφία

3.2.3. Τα ατομικά απόρρητα

- Περιέχουν απόρρητες πληροφορίες για κάποια πρόσωπο
 - Αποτελούν αυτοτελή έννομα αγαθά
 - Ελαστικά έννομα αγαθά
 - Ατομικό έννομο αγαθό, που εξατομικεύεται σε ιδιότητα πράγματος
- ✓ Παραβίαση απορρήτων: 22^ο κεφάλαιο ΠΚ

3.3. Πράγματα κοινόχρηστα ως «βοηθητικά» αγαθά

3.3.1. Τα μέσα συγκοινωνίας

- Αυξημένη προστασία στα πλαίσια της ιδιοκτησίας
- Τα «μέσα συγκοινωνίας» ανάγονται σε ξεχωριστό έννομο αγαθό, όταν είναι κοινόχρηστα (όταν εξυπηρετούν τις ανάγκες διακίνησης αόριστου αριθμού εννόμων αγαθών)
- ✓ Προστατεύονται στο 14^ο κεφάλαιο του ΠΚ

Προσβολές των «μέσων συγκοινωνίας»:

- 290 ΠΚ: διατάραξη ασφάλειας της οδικής συγκοινωνίας
- 291 ΠΚ: διατάραξη ασφάλειας της σιδηροδρομικής, υδάτινης και εναέριας συγκοινωνίας
- 292 ΠΚ: παρακώλυση συγκοινωνιών
- 431 ΠΚ-έχει καταργηθεί: διατάραξη κυκλοφορίας

3.3.2. Οι κοινωφελείς εγκαταστάσεις

- Αυτοτελή έννομα αγαθά

Διάκριση:

1. Εξυπηρετούν τη συγκοινωνία
 2. Εγκαταστάσεις επικοινωνίας
 3. Παρέχουν στο κοινό νερό, φωτισμό, θερμότητα ή κινητήρια δύναμη
-
- ❖ Η καθολικότητα της έννοιας «κοινωφελείς εγκαταστάσεις» εξειδικεύεται στις εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν συγκεκριμένη συγκοινωνιακή γραμμή ή επικοινωνία μιας περιοχής ή την παροχή συγκεκριμένης ενέργειας στο κοινό ορισμένης περιοχής και εξατομικεύεται στο κάθε συγκεκριμένο κτίσμα, μηχάνημα ή στοιχείο μιας εγκατάστασης σε δεδομένο τόπο και χρόνο.

3.3.3. Η κοινή ειρήνη (το ήρεμο κοινωνικό περιβάλλον)

- Ειρηνική συνύπαρξη εννόμων αγαθών: αναγκαία προϋπόθεση για την ελεύθερη διακίνησή τους

«Κοινή ειρήνη»: διασφαλίζει α) τη ζωή, β) τη σωματική ακεραιότητα, γ) την ακεραιότητα της ιδιοκτησίας και δ) ήρεμο κλίμα για την ελεύθερη και ανεμπόδιστη διακίνηση των αγαθών και ενασχόληση των ανθρώπων με ειρηνικά έργα

- Ελαστικό έννομο αγαθό

Προβολή «κοινής ειρήνης»: άρση του ασφαλούς περιγυρου αόριστου αριθμού αγαθών

1. 189 ΠΚ: διατάραξη κοινής ειρήνης
2. 190 και 192 ΠΚ: αναίρεση ασφαλούς συνύπαρξης και ομαλής και ελεύθερης διακίνησης προσώπων (ανάγκη συγχώνευσης των άρθρων)
3. 191 ΠΚ: διασπορά ψευδών ανησυχητικών ειδήσεων (ανάγκη επαναδιατύπωσης και εκσυγχρονισμού του άρθρου)
4. 200 ΠΚ: διατάραξη θρησκευτικών συναθροίσεων

ΤΕΛΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ!